

Flóvin Bænadiktsson

Undirvísingargongd til hádeild

Læraravegleiðing

Høvundar: Elin María Óladóttir Olsen og Sigurlaug Fossdal

Endamál

Undirvísingargongdirnar eru skipaðar soleiðis, at allir næmingarnir læra eina samlaða kvæðaheild. Hetta so at næmingarnir fáa samanhagandi undirvísing í kvæðum gjøgnum alla skúlagongdina, soleiðis, at teir á hvørjum ári kunnu taka afturíaftur tey kvæði, sum teir hava lært árin frammanundan, og harvið kann dansurin ganga smidligari.

Afturat hesum eru vísur, ið verða tiknar upp á hvørjum ári, umframt at aðrir barnasangir kunnu nýtast at læra stevið.

Eisini mæla vit til at byrjað verður at læra dansispøl longu í grunddeildini.

Við hesi undirvísingargondini eru eisini nøkur spøl, sum kunnu nýtast at læra kvæðini uttanat.

Byrjanardeild

- Nykursvísa
- Torkils dótur
- Ólavur Riddararós

Miðdeild

- Brestiskvæði
- Sigmundskvæði yngra
- Leivur Øssursson
- Stolt Signhild

Hádeild

- Ormurin Langi
- Flóvin Bænadiktsson
- Uppskot til eyka (Havnargentan kvøður)

Í undirvísingini í føroyskum dansi eiga hesi evni at vera nomin við:

- Hvat er føroyskur dansur?
- Stev
- Læra kvæði uttanat
- At brúka allan kroppin at dansa við
- Hvat merkir tað at skipa?
- Hyggja í eyguni hvør á øðrum
- Munurin á at syngja og kvøða

Tað hevur stóran týðning, at hetta ikki einans er uttanatlæra, men hevur eitt endamál, og at tað er **stuttligt**.

Vísur at taka upp á hvørjum ári

- Øskudólgur & sópingarkonan
- Kall og Svein ungi
- Veturin kom
- Burtur á heiði
- Telja jólini
- Korn på sorn
- Kráka situr á steini
- Nú liggur ein kavafonn tindi á
- Eg kendi mær ein ríkmann

Dansispøl

- Ríða ediling
- Seman seman
- Dansa í ringi
- Bandadansur
- Gamlaketa
- Sandoyardansur

Sangir, ið kunnu brúkast at læra stevið

- Omma Ludvík
- Andras Dunna
- Góðan morgun ketta mín
- Buss-Óli
- Grønir menn frá Pluto
- Hvør er hasin, ið situr har?

Flóvin Bænadiktsson

1. Árla var um morgunin,
sól tók fagurt at skína:
Marita snúðist av hallini út
við fylgismoyggjar sínar.

*Lati meg sova á tínum armi,
ríka jomfrúa.*

2. Árla var um morgunin,
tað roðar fyri sól:
Marita snúðist av hallini út
við fylgismoyggjar tólv.

3. Marita snúðist av hallini út
við fylgismoyggjar sínar,
møtti henni Flóvin Bænadiktsson
undir so grønar líðar.

4. Tað var Flóvin Bænadiktsson,
hann tók hana í sín favn:
„Gud fyriláti tær, søtan mín,
tú lovaðist øðrum manni!»

5. „Faðir og móðir meg burt góvu,
so mínir frændur fleiri,
tá kom sorgin í mítt bróst
og ikki gleðin meiri.

6. Faðir og móðir meg burt góvu,
so mínir frændur flestu,
tá kom sorgin í mítt bróst
og ikki gleðin besta.”

7. „Hoyr tú, frúgvín Marita,
lætta av angist og trega!
eg skal sláa Hermann í hel
(og) draga so av landi med teg!

8. Hoyr tú, frúgvín Marita,
er tað við tín vilja?
eg skal sláa Hermann í hel
og teg frá honum skilja.”

9. „Hoyr tað, Flóvin Bænadiktsson,
tað er ikki við mín vilja!
tann sami Gud, oss saman kom,
hann kann oss best at skilja.”

10. Marita snúðist haðan burt
í tí sama orði,
hon kom ikki til hallar heim,
fyr enn Hermann sat yvir borði.

11: „Hoyr tú, frúgvín Marita,
hví hava tíni eygu so runnið?
Tú hevur verið við kirkju í dag,
og Flóvan hevur tú funnið.”

12. „Eg var meg við kirkju í dag,
men Flóvan eg ikki fann,
har misti eg mínar gullringar burt
og so mítt reyðargullband.

13. Hoyr tað, harra Hermann,
hvat eg beri fyri brósti:
vegin er mín sæli faðir,
forðum drongur treystur!”

14. „Hoyr tú, frúgvín Marita,
lætta av angist og trega!
eg skal ríða á markna út
hans banamann at vega.”

15. Tann fyrsta píl í skóginum var skotin,
hon var gjørd av stáli,
hon fleyg fyri harra Hermanns bróst,
hon stansaði hansara máli.

16. Tann onnur píl, í skóginum var skotin,
hon var skotin av treysti,
hon fleyg fyri harra Hermanns bróst,
hann fell av sínum hesti.

17. Svaraði harra Hermann,
hann fell av hesti sínum:
„Harra Gud faðir av himmiríki
heilsa mær Maritu míni!”

18. Harra Gud faðir av himmiríki
heilsa mær Maritu míni!
bæði væl og høviskliga,
behaldi hon ævi sína!”

19. Gevið ljóð og lýðið á!
eg kvæði sum eg kann:
syrgilig bóru tey boðini
fyr Maritu fram.

20 Frætti tað Flóvin Bænadiktsson,
hann sat í búnum talvi:
deyður er harra Hermann,
so reystur drongur av alvi.

21. Tað var Flóvin Bænadiktsson,
hann sópaði talvið saman,
biður gott fyri riddarans sál,
helsti var hann gamal.

22. „Saðlum várar hestarnar,
og ríðið undir oy!
nú skal festa einkjuna,
eg fekk hana ikki moy!

23. Saðlum várar hestarnar,
ríðið gjøgnum lund!
nú skal festa einkjuna
tað hitt væna sprund.”

24. Flóvin býður Maritu
í song við sær at liggja;
takk havi frúgvín Marita,
hon vildi tað boð ei tiggja!

25. Hon gav seg í nunnukloystur
við so góða trú,
onga tíð á ævini
livir hon sum nú.

*Úr Færøsk Anthologi. Tað er
uppskriftin hjá Jóannes í Króki
Her er okkurt smávegis broytt,
sum tað er tillagað í dansi.
Vísan finst bæði á donskum og
svenskum. jd.*

Undirvísingargongd

Í framhaldsdeild er ikki gjørd ein greið undirvísingargongd til hvønn einstakan tíma, men uppgávur og dømi um uppgávur eru í hesum hefti, sum tit kunnu velja til og frá.

Eitt uppskot er gjørt um, hvussu vit kunnu byrja. Nakrir tímar, sum kunnu takast inn í millum, og eitt uppskot um, hvussu til ber at enda gongdina.

Undirvísingargongdin leggur eisini upp til, at lærarin í føroyskum kann brúka amboðini og tilfarið til at røkka pensum í júst hesum tekstaslagi.

Millum hesar tímarnar (sum heimesetning) mugu næmingarnir læra seg nøkur ørindi uttanat, og skotið verður upp, at lærarar í flokkinum tosa um, hvussu hetta skal skipast. Umráðandi er, at føroyski dansurin ikki eina liggur á føroyskt undirvísingini. Lærarar í øðrum lærugreinum kunnu hoyra næmingarnar í ørindunum. Eitt hugskot er, at lærarar floksins hoyra næmingarnar, tá ið høvið býðst. Hetta avtala lærararnir sínamillum. Flokslærarin hevur ábyrgdina. Snilt og lætt er at lata ein kekklista liggja í pultsskuffuni, [Fylgiskjal 8](#) og so gongur lærarin runt og hoyrir næmingarnar, meðan teir sita og arbeiða við onkrum.

Tað er umráðandi í øllum lærugreinum at stimbra minnið hjá næmingunum.

Tað er eitt gott hugskot at lesa alla undirvísingargongdina ígjøgnum, áðrenn farið verður í gongd. Summi hugskot kunnu nýtast fleiri ferðir, t.d. fyrisagnir og spøl

Innleiðsla til kvæði í hádeildini

Kvæði og tættir

	<i>Yrkt frá</i>	<i>Nær fara hend. fram?</i>	<i>Hvar fara hend. fram?</i>	<i>Keldur</i>	<i>Yrkjarin</i>
Eldru kvæðini	Uml. 1300 – 1400	5. öld	Uttanfyrri Føroyar (t.d. í Fraklandi (Runsival), Noregi, o.ø. grannalondum)	Fornsøgur (t.d. Karlamagnusar søgu. Eru tí eisini at finna í bókm. aðrastaðni. - Ikki serføroysk ogn!	Ókendur
Tættirnir	Uml. 1700	Samstundis sum yrkt var (samtiðini)	Í Føroyum (speirímur um onkran)	Hendingar í bygdini	Ofta kendur (tó ikki altíð!)
Yngru kvæðini	1800 > nýggjur kvæðaskaldskapur	1000 >	Í Føroyum og grannalondum okkara	Føroyingasøgu o.a. fornar søgur. T.d. Heimskringlu (ið er sagnir um norskar kongar)	Ofta kendur (tó ikki altíð)

Kvæðayrkingin heldur á uttan slit upp gjøgnum tíðirnar. Einki verður skrivað niður fyrr enn í rættiliga nýggjari tíð. (T.e.) Nógv kvæði eru gloymd, broytt og enduryrkt, umframt at ymiskt er lagt aftrat o.s.fr.

Munurin ml. kvæði og tættir:

- Líkjast ofta gomlu kvæðunum í sniði
- Kvæðið hátíðarliga > hendingar burtur heiman
- Tátturin speiríma > hendingar heima um onkran láturligan persón

1800 > tá blómaði táttaskaldskapurin og nýggi kvæðaskaldskapurin. Kendastu nøvnini eru:

- Nólsoyar Páll (1766-1809)
- Sjóvarbóndin Jens Chr. Djurhuus (1773-1853)
- o.a.

Heilt upp at okkara døgum hava menn yrkt kvæði: *Jóannes bóndi, Mikkjál á Ryggi, Poul F. o.a.* - Seinnu árin hava ungir yrkjarar eisini yrkt kvæði: *t.d. Jónleif Johannesen (Deyðastund Sigmundar)*

Viðfestur er eisini **greiningarfrymil til kvæði**. Sí [fylgiskjal 6](#).

Á [Fylgiskjali 7](#) er yvirlit yvir **kvæðabólkar**.

Tá ið flokkurin er liðugur at greina og tulka, er upplagt at hava floksjak um innihaldið. Sí [hugskot](#).

1. tími

Næmingarnir hava áður roynt at dansað føroyskan dans og kenna til ymsu spøluni, ið eru í heftinum

Áðrenn farið verður í holt við at læra kvæðið:

Set næmingunum spurningin:

- skulu vit læra kvæði? hví/hví ikki?

Føroyskur dansur er sjálvandi ein kulur partur av okkara mentan.

Lurta so eftir nýmótans tulatingum. T.d. <https://www.youtube.com/watch?v=DtoOMdbUe9E>

Lurtið og berið saman við tað siðbundna: <https://www.youtube.com/watch?v=100BNctNp4Q>

Her dansa fótbóltsspælarar føroyskan dans eftir vunnan dyst: <https://fb.watch/1R6ma2noHu/> í hesum sambandi kunnu vit tosa um, nær vit dansa føroyskan dans, og hvussu siðbundið fólk føroyingar eru.

Být flokkinn sundur í tvey. Bólkarnir fyrireika seg til flokskjak.

Annar bólkurin skal vera fyri at varðveita kvæðini og grundgeva fyri tí.

Hin bólkurin skal vera ímóti og grundgeva fyri tí.

Flokskjakið skal skipast demokratiskt við orðstýrara.

Aftaná eitt slíkt kjak verður farið undir at arbeiða við Flóvin Bænadiktsson.

Tikið verður afturíftur, hvat tað er at kvøða og dansa føroyskan dans.

Her kann verða tosað um:

- Hvat var undirhald áðrenn telefon, telda, sjónvarp, útvarp osfr.
  - Frásøga í kvæðum
- Hvat er føroyskur dansur?
- Munur er á dansi og kvæðum frá bygd til bygd, tí søguliga var sambandið ikki so gott

Eisini verður tosað um tað at skipa

Tosað verður um, at kvøðingin er ein frásøguháttur, og at skiparin sigur frá søguni.

Mint verður á, at skiparin altíð byrjar ørindið, og hini koma ikki uppí, fyrr enn eitt sindur inni í ørindinum. Eisini er tað skiparin, ið ger av ferðina í kvøðingini, so eingin eigur at yvirhála henda.

Næmingarnir fáa kvæðið handað

Fyrst mugu næmingarnir skilja, hvat søgan snýr seg um. Lærarin lesur kvæðið saman við næmingunum. Her er høvi at tosa um, hvat ørindini merkja, hvørji torfør orð eru, og um nakrir *kenningar*¹ og *heiti*² eru í ørindunum.

Lærarin greiðir næmingunum frá søguni og teknar søgugongdina á talvuna ella hevur hana á slides.

Minnisspæl

Næmingarnir verða býttir í bólkar á 4. Teir skulu nú finna orð í kvæðatekstinum, sum teir ikki skilja.

Næmingurin fær nógvar eins pappírslépar. Á ein lepa skrivar hann eitt orð og á ein annan eina frágreiðing ella tekna eina mynd. Soleiðis halda næmingarnir á, til teir hava eini 10-15 orð umframt frágreiðingar ella myndir.

Nú er klárt at spæla. Baksíðan vendir upp. Næmingarnir skiftast um at venda tveimum kortum. Hoyra kortini ikki saman (orð og røtt frágreiðing/ mynd) verða kortini vend við aftur, og næsti næmingurin eigur tørn. Hoyra kortini saman, fær næmingurin tey og sleppur at royna seg enn einaferð. Soleiðis verður hildið á, til øll kortini eru uppi.

Gera yvirskriftir og tekna myndir úr kvæðinum

Næmingarnir býta kvæðið sundur og gera yvirskriftir til hvønn partin. Hetta verður gjørt í bólkum. Hetta verður síðani tikið á talvuni, soleiðis at allir næmingarnir fáa sama býti. At enda verða tey ørindi, sum hava størstan týdning fyri søgugongdina vald. Næmingarnir skulu tekna hesi, og tey verða hongd upp á veggini.

Uppskot um skipan til læraran at nýta, um neyðugt, er á [fylgiskjali 5](#).

Skipari:

Longu nú kunnu tit royna at finna ein at skipa kvæðið.

Heimasetningur: Hetta verður skipað millum lærarar í flokkinum.

---

1 tví- ella fleirliðað skaldslig umskrivning. T.d. orðið benjardøgg

2 Sjáldsamt einliðað orð sum eru skaldslig umskrivning. T.d. orðið drós

Raðfylgjan í kvæðinum

Taka afturíftur

Tosað verður við næmingarnar um, hvussu langt teir eru komnir við kvæðinum. Eisini verða næmingarnir hoyrdir í teimum ørindunum, teir hava fyri. Hetta kann gerast einsæris (meðan næm. sita og arbeiða), millum næmingarnar ella øll siga í felag. Eisini er eitt gott hugskot at kvæða tey nýggju ørindini sitandi.

Læra raðfylgjuna í kvæðinum – spæl: Kvæðastafett

Næmingarnir skriva hvør sítt ørindi á ein lepa (næmingarnir kunnu eisini skriva fleiri lepar, soleiðis at øll ørindini koma til sín rætt). Nú skulu næmingarnir kappast. Býtt verður sundur í tvey lið. Annað liðið fer inn í skúlastovuna at læra seg ørindini, tey hava fyri til næstu ferð, meðan hitt liðið skal leggja ørindini í rætta raðfylgju. Øll samstarva um at leggja leparnar rætt, og lærarin tekur tíð. Tá næmingarnir eru lidnir at leggja, kannar lærarin (eftir?), um alt er rætt. Liggur eitt ørindi skeivt, telur tað minus 10 sek.

Nú skifta liðini um.

Tað liðið, sum megnar at leggja alt upp á stytstu tíð, hevur vunnið.

Tit kunnu velja at brúka alt kvæðið ella bara ein part av kvæðinum. Tað ber eisini til at spæla fleiri ferðir gjøgnum undirvísingargongdina, so man at enda fær alt kvæðið við.

Dansa føroyskan dans

Nú kunnu vit dansa føroyskan dans. Næmingarnir duga stevið frá árunum frammanundan og vita, hvussu vit leiðast, tó er tað neyðugt at minna tey á hetta. Snilt at byrja við einum av teim løttu vísunum til tess at finna stevið – t.d. Kall og Svein ungi, Øskudólgur og sópingarkonan, Veturin kom, o.s.fr. Vit frámæla at brúka barnasangir í hádeildini, so at næmingarnir ikki missa áhugan. Síðani verður kvæðið so nógv, sum næmingarnir duga av Flóvanum Bænadiktsson.

Ymiskir dansihættir

Taka afturiáftur

Tosað verður við næmingarnar um, hvussu langt teir eru komnir við kvæðinum. Eisini verða næmingarnir hoyrdir í teimum ørindunum, teir hava fyri. Hetta kann gerast einsæris (meðan næm. sita og arbeiða), millum næmingarnar ella øll siga í felag. Eisini er eitt gott hugskot at kvæða tey nýggju ørindini sitandi.

Ymiskir dansihættir

Nú verður gjørt eitt sindur burtur úr ymiskum dansihættum. Dansað verður til ymiskar lættar vísur, næmingarnir duga, umframt tað kvæðið, næmingarnir eru í ferð við at læra seg.

Lærarin ger av, hvat næmingarnir royna. Tað kann t.d. vera:

- Hyggja í eyguni á hinum í ringinum og smílast til teirra
- Kvæða spakuliga og hart (royna ymsar 'volumir')
- Kvæða seint og títt (eisini ber til at brúka 'pílin') sí [fylgiskjal 3](#)
- Hava stórar og smáar røslur
- Spyr eisini næmingarnar, hvat teir hava hug til.

Eftir dansin verður tosað um, hvat næmingarnir hildu riggaði best. Hvat var stuttligast, vakrast, rotnast, rættast.... o.s.fr.

Spurnarkapping

At enda kann lærarin hava spurnarkapping við næmingunum. Tað ber til at nýta [fylgiskjal 1](#), ella lærarin finnur upp á spurningarnar sjálvur. Spurningarnir kunnu vera um føroyska dansin, Flóvan Bænadiktsson og/ ella onnur kvæði, næmingarnir hava lært í skúlanum.

Skaldskapur á mannamunni

Taka afturiáftur

Tosað verður við næmingarnar um, hvussu langt teir eru komnir við kvæðinum. Eisini verða næmingarnir hoyrdir í teimum ørindunum, teir hava fyrri. Hetta kann gerast einsæris (meðan næm. sita og arbeiða), millum næmingarnar ella øll siga í felag. Eisini er eitt gott hugskot at kvøða tey nýggju ørindini sitandi.

Skaldskapur á mannamunni

Næmingarnir seta seg í ein ring á gólvið. Lærarin tekur ein næming út í gongina og lærir hann eitt ørindi av Flóvanum Bænadiktssyni, sum hann ikki dugir frammanundan.

Næmingurin kemur innaftur, setur seg í ringin og teskar ørindið í oyrað á tí, ið situr undir liðini á sær. Soleiðis teska tey, til ørindið er komið allan vegin runt. Tann síðsti í ringinum sigur tað so hart. Tað eigur helst at vera broytt nú. Út frá hesum kann lærarin greiða frá, hvussu framúr góð kvæðini vóru egnað til at varðveita føroyska søgu.

Hetta spælið kann tillagast til eitt rennisþæl. Í staðin fyrri at sita í einum ringi, kunnu næmingarnir fáa ymisk pláss eftir gongini, har teir skulu renna hvør til annan og siga tað, teir hava hoyrt.

Hetta kann eisini gerast í tveimum bólkum, soleiðis at næmingarnir kappast um at vita, hvør verður fyrst, og mest umráðandi: hvør minnst best.

At enda verður farið uppá gólv

Máluppgávur

Máluppgávurnar

Máluppgávurnar styrkja og stimbra uttanatlærana og kunnu gerast fleiri ferðir gjøgnum gongdina, bara við ymiskum orðum.

Kvæði sum fyrisøgn

Kvæði kunnu eisini nýtast sum fyrisøgn.

Lærarin velur tey orðini, næmingarnir skulu skriva í fyrisøgnini, og undirstrikar tey. Næmingarnir lesa uppá heima og fáa eina útfyllingarfyrisøgn at skriva, ella lærarin velur at skriva alla fyrisøgnina, ið næmingarnir fyrireika heima.

- Fyrisøgnin kann skrivast **bak ímóti baki**, har næmingarnir ikki skriva tey somu orðini. Næmingarnir standa bak ímóti baki. Næmingur 1 lesur ein setning, meðan næmingur 2 skrivar og øvugt. Soleiðis skiftast teir um.
- Tað kann verða ein **rennifyrisøgn**, har lærarin hevur hongt ørindini upp í skúlagarðinum ella í høllini/gongini, og næmingurin rennur út, lesur eitt ørindi, rennur inn aftur til pappírið og skrivar.
- Tað kann vera ein **samstarvs-rennifyrisøgn** har næmingarnir verða greipaðir í pør. Lærarin heingir ørindini runt í skúlagarðin/høllina. Annar næmingurin rennur til eitt ørindi, lesur, roynir at minnst tað, og rennur síðani aftur til makkaran, ið skrivar tað niður. Minnst næmingurin ikki alt ørindið, má hann renna enn einaferð. Tá eitt heilt ørindi er skrivað, skifta teir um.
- Ein **vanlig fyrisøgn**, har lærarin lesur upp, og næmingarnir skriva
- Ella okkurt heilt annað, sum tær dámar væl at brúka.

Tað er lætt at tillaga fyrisøgnina, tí tú velur sjálv/ur hvørji orð, tú metir næmingarnar vera fòrar fyri at skriva.

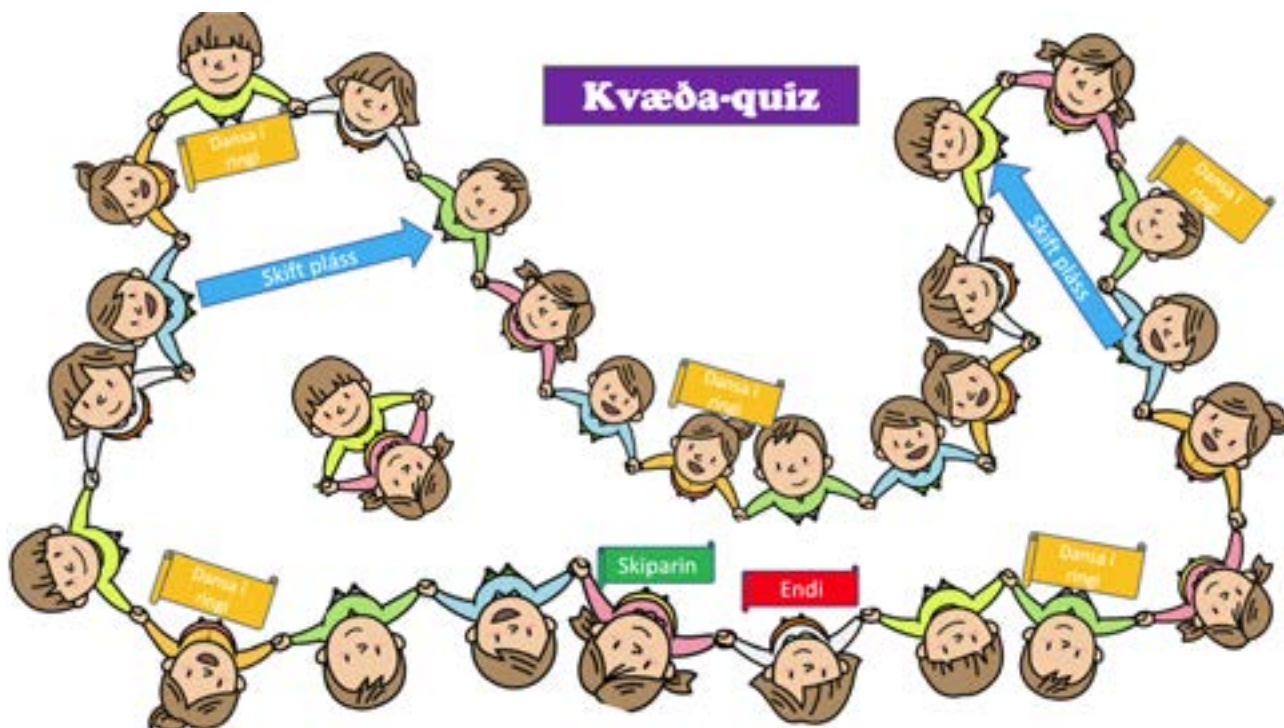
Bronglut orð

Nú verða ymisk orð tikin úr kvæðinum, og bókstavirnir verða blandaðir, soleiðis at næmingarnir kunnu seta teir saman aftur. Fyri at næmingalaga, ber til at blanda bókstavirnar úr øllum orðunum í einum tilvildarligum ørindi, og allir næmingarnir skulu síðani? samla bókstavirnar til orð. Teir, ið verða tíðliga lidnir, kunnu eisini seta orðini í rætta raðfylgju.

Krossorðagátur

Næmingarnir gera egnar krossorðagátur við orðum úr kvæðinum. Síðani loysa teir gáturnar hvør hjá øðrum. Sí [Fylgiskjal 4](#)

Borðspæl – Kvæða-quiz

Soleiðis spælir tú

Fyrst verða næmingarnir býttir í bólkar. 2-4 spælara eru í hvørjum bólki.

At byrja við gera næmingarnir so nógvar spurningar til kvæði, sum teir megna. Spurningarnir verða skrivaðir á smáar lepar. Bólkur 1 ger spurningar til bólk 2, bólkur 2 til bólk 3 o.s.fr.

Næmingarnir hava allir ein brikk í part, og øll byrja hjá skiparanum.

Tað snýr seg um at vera fyrstur frá skiparanum til endan, og vit dansa øll til vinstru. Næmingurin ringlar og flytur, men fyri at sleppa at flyta, skal hann svara einum spurningi rætt. Svarar hann skeivt, verður hann verandi í stað.

Lendir næmingurin á "Dansa í ringi" og megnar at svara spurninginum rætt, sleppur hann at ringla umaftur. Svarar hann skeivt, skal hann aftur har, sum hann stóð frammanundan.

Lendir næmingurin á "Skift pláss" (frameftir) sleppur hann hagar, sum pílurin vísir, um hann svarar spurninginum rætt. Lendir næmingurin harafturímóti á "skift pláss" (aftureftir), skal næmingurin beinleiðis aftur har, sum pílurin peikar. Svarar hann rætt, sleppur hann at standa har, sum pílurin vísir. Svarar hann skeivt, skal hann bakka líka nógv eygu, sum hann fekk.

Tú skalt brúka:

- 1 Kvæða-quiz bretti hvønn bólk
- Lepar at skriva spurningar á
- 1 terning til hvønn bólk
- Brikkar til næmingarnar at flyta

Endi – at skipa sum frásøguháttur

Taka afturíftur

Tosað verður við næmingarnar um, hvussu langt teir eru komnir við kvæðinum. Eisini verða næmingarnir hoyrdir í teimum ørindunum, teir hava fyri. Hetta kann gerast einsæris (meðan næm. sita og arbeiða), millum næmingarnar ella øll siga í felag. Eisini er eitt gott hugskot at kvøða tey nýggju ørindini sitandi.

At skipa sum frásøguháttur

Tosað verður um, hvat ein góður skipari er.

- Ein, sum dugir søguna væl
  - Skilir hana – ikki einans uttanatlæra
- Ein, sum dugir at greiða frá søguni
  - Veit, nær hann kvøður hart og ógvusliga ella milt og gott.
- Ein, sum dugir at brúka kroppin at dansa við og vísa (á) við? eygnabránum, hvat hetta snýr seg um
- Nakað annað? Spyr næmingarnar, hvat teir hugsa.

Í [Ein Skálvíksferð](#) stendur eitt so gott brot á s. 13-15, ið kann lesast upp fyri næmingunum. Tað snýr seg um tveir ymiskar skiparar, ið kundu takast fram um aðrar. *Er hetta í færoyskum, kunnu næmingarnir arbeiða við stuttsøguni frammanundan.*

Spæl við tekningunum

Nú taka vit afturíftur tekningarnar, sum vórðu teknaðar í byrjanini. Næmingarnir fáa eina tekning í part. Nú skulu næmingarnir stilla seg í raðfylgju eftir tekningunum, sum vóru umráðandi. Næmingarnir hava ikki loyvi at siga nakað, men skulu samstarva uttan orð. Tá næmingarnir standa rætt, taka teir saman og fara at kvøða. **Næmingarnir skiftast um at skipa, soleiðis, at hvør næmingur skipar tað ørindi, sum tekningin vísir. Nú sleppa næmingarnir reiðiliga at royna seg sum skiparar, og skipa soleiðis at tað passar til júst teirra ørindi.**

At enda:

At enda verður tikið afturíftur og tosað um:

- Hvat snýr hetta kvæðið seg um?
- Hvat er tað at skipa?
- Hvat er góður færoyskur dansur?

Fylgiskjal 1 – Spurnarkapping

Spurnarkappingin kann skipast, sum tú sjálv/ur hevur hug til, ella tú kanst nýta hugskotið niðanfyri.

Vit nýta samstarvslæru.

Næmingarnir eru býttir í bólkar á 3. Næmingarnir í hvørjum bólki fáa hvør sítt tal frá 1-3.

Lærarin setur spurningin.

Næmingarnir tosa saman í bólkunum og semjast um svarið.

Lærarin sigur eitt tal. Allir næmingarnir við tí talinum (t.e. 1 næmingur úr hvørjum bólki) reisa seg og siga hart, hvat teirra bólkur hevur svarað. Er svarið rætt, fær bólkurin 1 stig. Er svarið skeivt, fær bólkurin einki stig.

1. Tá ið vit dansa føroyskan dans, hvør hond er omaná?
2. Tá ið vit dansa føroyskan dans, fara vit tvey fet til...?
3. Hvussu eitur dragandi kvinnan í Flóvanum Bænadiktsson? Marita.
4. Hvussu nógv fylgismoyggjar hevði Marita? 12.
5. Hvør møtti Maritu? Flóvin Bænadiktsson.
6. Hvi eru Marita og Flóvin Bænadiktsson ikki gift? Foreldrini góvu hana til ein annan.
7. Hvat skjýtur Flóvin Bænadiktsson upp, at tey skulu gera fyri at loysa støðuna? Hann skal drepa Harra Hermann.
8. Tá Marita fer heim, sær Harra Hermann at hon hevur grátið. Hvørjar tvær orsøkir gevur hon? Hon hevur mist bæði gullringar og reyðagullsband burtur, umframt at faðir hennara er dripin.
9. Hvat ger Harra Hermann við støðuna? Ætlar at drepa faðirsins banamann.
10. Hvussu nógvir pílar skuldu til fyri at drepa Harra Hermann? 2.
11. Hvat gjørdi tann fyrsti pílurin? Steðgaði málinum á Harra Hermann.
12. Hvat gjørdi tann næsti pílurin? At Harra Hermann datt av hestinum.
13. Hvat gjørdi Flóvin Bænadiktsson, tá hann fekk at vita at Harra Hermann var deyður? Telvaði.
14. Hvat var tað fyrsta hann gjørdi tá hann hevði fingið tað at vita? Bað fyri sál Harra Hermans
15. Hvørji ørindi fór Flóvin Bænadiktsson? At biðja Maritu giftast við sær.
16. Hvat svaraði Marita? Hon segði nei.
17. Hvat gjørdi Marita so? Hon fór í nonnuklostur.

Spurnarkapping

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	

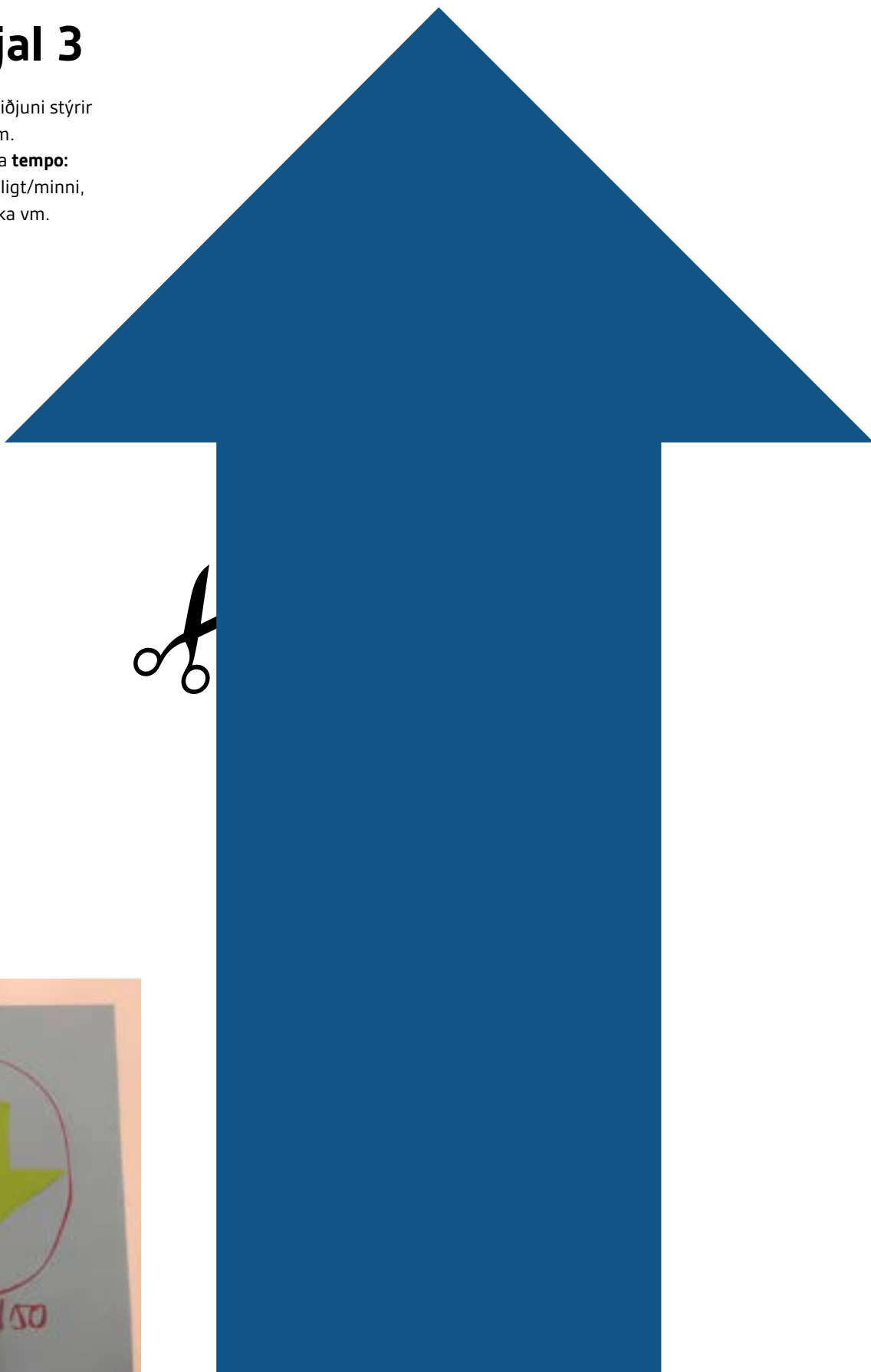
Bólkur

Fylgiskjal 3

Pílanæmingurinn í miðjunni stýrir ringinum við pílinum.

Hann kann t.d. stýra **tempo**: skjótt/spakuliga, lívligt/minni, hægt/lágt, rópa/teska vm.

Dømi

Fylgiskjal 5

Flóvin Bænadiktsson / skipan

Her er eitt uppskot til skipan til læraran at brúka, um neyðugt.
Næmingarnir hava kanska sjálvir annað boð, ið er betri. Um lærarin hevur hug og orku, kann hann tekna gongdina á talvuna.

1. ør.1-10 Marita hittir Flóvan
2. ør. 10-14 Marita er heima hjá Harra Hermann
3. ør. 15-19 Harra Hermann verður skotin í skóginum
4. ør. 20-24 Flóvin fer at biðla til Maritu
5. ør. 25 Endi - Hvat hendi við Maritu

Fylgiskjal 6

Greiningarfrýmilin

KVÆÐI:

- elstu kvæði okkara eru úr 14. øld
- evni úr fremmandum umhvørvi
- søgurnar finnast víða um lond (í) á? bundnum og óbundnum máli
- hendingarnar fara ofta fram í Mið-Evropu, t.d. Fraklandi (Runsival), Noregi o.ø. grannalondum
- fevna víða um í tíð, uml. ár 1000, heilt aftur í 5. øld
- Yngru kvæðini yrkt uml. 1800 > fara fram um ár 1000 > í Føroyum og grannalondum - yrkjarin oftast kendur

Kvæðini eru skaldskapur av mannamunni:

- einki skrivað upp fyrr enn í nýggjari tíð
- varðveitt munn av munni
- kvæðini broytast, sumt verður gloymt, okkurt verður yrkt afturat

Eyðkenni:

- kvæðini eru hátíðarlig
- kvæðini siga frá hendingum í øðrum londum og her heima

Bygnaður:

1. Inngangsørindi

- kvæðið vendir sær til tey dansandi
- dømi: "Vilja tit nú lýða á", "Gevið ljóð og lýðið á", "Vilja tit hoyra kvæði mítt, vilja tit orðum trúgvá".
- stundum verður sagt frá, hvaðan evnið er tikið. Dømi: "Frøði er komið úr Íslandi".

2. Ørindislongd og rím:

- oftast hava ørindini 2 ella 4 reglur, onkuntíð fleiri
- í tvíregluørindunum rímar við endarímið
- í fýrregluørindunum bera 2. og 4. regla upp á rím við endarímið
- **heilrím:** garð-varð, kvøða-røða
- **hálvrím:** fram-rann, bekki-merki
- **bókstavarím** er kent, men verður ikki nógv nýtt í kvæðaskaldskapi

3. Niðurlag/stev:

- vit skilja millum **episkt** og **lýriskt** niðurlag
- **episkt:** frásigandi, hevur samband við gongdina í kvæðinum
- **lýriskt:** kensluborið og hevur einki við sjálvt innihaldið í kvæðinum at gera
- vanliga kemur niðurlagið beint aftan á ørindið,
- men niðurlagið kann eisini verða flættað inn í ørindini. Tvíflættað niðurlag (Harpuríma)

4. Reyp:

- ofta verður tikið ógvusliga til í kvæðum okkara
- grimir risar, sum berjast við jarðklettum og drekka vøtnini tóm
- tá ið bátur fer úr neysti, bresta lunnar, og jørðin skelvur
- skútan bognaði sum ein gjørð, tá ið Tróndur sigldi um Skúvoyar fjørð

5. Uppafturtøkur:

- eru har, fyri at kvæðið skal vera lættari at dansa
- liggja longri á hendingunum (onkuntíð ein bíðingarpallur at standa á, meðan leikur fer fram)
- mangar í sama kvæði og kvæðanna millum
- dømi: kastaðu sínum akkerum/ á so hvítan sand

6. Skaldslig orð:

- Mest sermerkta eyðkenni fyri føroysk kvæði
- persónar, lutir og hendingar verða nevnd við øðrum orðum, **kenningum**.
Maður: seggur, greppur, kappi, menjarbaldur
Kvinna: sprund, fljóð, drós, leikalind
Svørð: brandur, mæki, benjarkolvur, eggjateinur
Blóð: droyri, benjardøgg (ben=sár, døgg=væta) vætan, sum kemur úr einum sári
Stríð: randargný, brynjugjálvur, snildarbragd

7. Skiparin:

- ótroystiligur í dansi
- góða rútmu
- gott minni
- gott mál

Kvæði er drama!! > sjónleikur - aloftast episkt / søguligt

8. Týðningur (funksjón fyrr):

- upplýsing
- hvíld (rekreatiún)
- samleiki (identifikasjón) - gjøgnumliving
- uppliving - sosialisering
- Innara eftirlit - kvøðararnir og skiparin
- Ytra eftirlit - tey gomlu sita og hyggja at og ansa eftir

Umframt nýtt at fáa hitan aftur í kroppin, t.d. aftan á grindadráp, og bíðað var eftir, at seðlarnir skuldu koma út. So tornaði grindakarmurin eisini ímeðan.

Fylgiskjal 7

Kvæðasløg – 6 kvæðabólkar:

– tað finnast 236 feroysk kvæði

1. **Kappakvæði:** størsti og kendasti kvæðabólkur okkara
uml. 100, um fornar kappar, ið hava livað í Mið-Evropu og í Norðurlondum fyri víkingaældina (t.d. *Sjúrdarkvæðini* - t.e. *Regin Smiður, Brynhildartáttur og Høgnatáttur*)
2. **Riddarakvæði:** **uml. 50**, evni úr riddarasøgum. Ofta erotiskt stríð / tríhyrningsdrama (*Flóvin Bænadiktsson, Harra Pætur og Elinborg*)
3. **Náttúrukvæði:** **uml 15**, evni úr fólkatrúgv og ævintýrheimi.
4. Um álvar, nykin, harpur (*Harpuríma - Ólavur Riddararós*)
5. **Sannsøgulig kvæði og halgikvæði:** **uml 10**, um persónar, sum veruliga hava livað, og um veruligar hendingar, t.d. um *Trónd í Gøtu og Sigmund Brestisson*. Halgikvæðini hava evni úr kristiligum sagnatílfari og um pers. úr bíbliuni (*Mariuvísan, Sankta Jákup*) - kat. trúgv.
6. **Skentikvæði:** **uml. 10**, (*Kall og Svein ungi, Øskudólgur o.o.*)

– Restin av feroysku kvæðunum, **uml 40**, eru torfør at bólka.

Brot: Ein Skálvíksferð

Eg fór upp á leikpallin – tí rúmligur leikpallur er í dansihúsinum – og setti meg at roykja. Dansurin gekk alsamt. Fleiri menn kvóðu, helst eldri. Millum teirra vóru tveir, ið eg noyðist at umtala – tá ið eg nú havi hættað mær at skriva nøkur orð um dansin.

Tann fyrri, ein vakur ljóshærdur maður á miðjum árum, byrjaði Runsivalsstríðið. Hósast hansara vakra rødd var ikki serliga sterk, hugtók tað meg, hvussu hann megnaði at *føra* dansin, at leggja dansin undir seg, so hann kundi spæla +a hann, sum tónaskipari spælir á sítt orkestrur. Og kvøðingin var so leikandi lætt fyri honum. Einku uppblást andlit. – Tað er so mangur kvæðarin, ið berjir seg gjøgnum dansin, allreyður og upptusnaður í andliti, sum maður ið blæsur kík. Hesin kvæðarin hevur einki av tí. Dansistigini og allur atburðurin var so mýktur og vakur, at tað minti um listadans, einki buldur og brak, bert kimiligar rørslur, ið herdu lagið og frásøgnina í kvæðinum. Tað komst mær fyri, at hetta er ikki tað vanliga, tú sær um bygdinar í Føroyum í dag. Tað er her, ið dansurin hevur mist mest í nútíðini – tóm tramp og stig, sum er avlagað av alheimsdansinum; tað etur seg meir og meir inn víðahvar. Men hetta, at troða dansin so ediliga vakur, hevur kanska altíð verið rárt. Sovorðnir dansarar hava ikki verið undir hvørjum steini. Ið hvussu er skulu bæði serar viðføddar gávur og hartil siðaarvir til fyri at mynda ein slíkan dansara.

Hin kvæðarin, eg vil nevna, var ein gamal, hvítskeggjutur maður, Hann kvað Ormin Langa. Hesin maður gjørði ikki var við seg á sama hátt sum hin fyrri, hvørki viðvíkjandi kvøðing ella atburði, men tað var hansara persónliga medlivan í kvæðinum, sum hugtók. Tað var eyðsýnt, at tá ið hann kvað Ormin Langa, so var tað ikki tann norsk kongsdrekin, ið stóð livandi fyri honum, men bátur, hann sjálvur hevði verið við, og skarpskeringarnar vóru ikki tær, ið søgnin sigur hendu við Svøldur, men tilburðir frá hansara egna lívi, tá ið hann sjálvur saman við øðrum minnum stóð í tungum stríði. Tá ið hann í nátt kvøður hetta og vendir sær á í dansinum, trýstir fastari á hendurnar og hyggur inn í eyguni á honum, sum aftan fyri dansar, so er tað til ein av teimum monnum, ið við vóru, tá ið stórhendingar í hansara lívi bórast til, hann vendir sær. Og tá ið hann lyftir fótin til at trampa í gólvið, so er tað ikki fyri at gera eitt vakurt dansistig, men fyri at herða tað, hann hevur á munni. Hetta er ikki ein vanligur gestur í dansistovuni, ið her kvøður. Hann hevur kanska balst túsund gerandisdagar í báti, á bø og haga, síðan hann var her síðst. Nú er hann komin higgar at uppافتurlíva stórhendingar, sum eru tilbørnar í hansara manndómsárum saman við bygdafeløgum – hóast teir kanska allir nú liggja við mold á múla. Hann kvøður alt hetta út í skaldaorðum, hann hevur fingið í arv frá fedrum.

Henda síðan av dansinum livir sítt fríska lív um bygdinar enn. Og minnum tørvar ikki dansistovu fyri at fremja tann leik. Hvussu mangan sær tú ikki menn, sum sita í køkinum, á bekkinum, í ligarinum taka kvæðini og dansistigini at ugga seg við.

